

Magvas gomborka: szárazságtűrő alternatíva

Magvas gomborka (*Camelina sativa*) - a szárazságtűrő olajnövény, amely újra reflektorfénybe került

A magvas gomborka (*Camelina sativa*), más néven sziki len vagy sárgarepce, egy ősi termesztett olajnövény, amely az utóbbi években ismét egyre nagyobb figyelmet kap a fenntartható mezőgazdaságban. Kiváló szárazságtűrése, alacsony inputigénye és sokoldalú felhasználhatósága miatt a modern agrárium egyik ígéretes alternatív kultúrájává vált.

A keresztesvirágúak családjába tartozó növény nemcsak takarmányozási és ipari célra értékes, hanem a biodiverzitást támogató vetésforgókban és másodvetésekben is egyre gyakrabban jelenik meg.

Miért nő a jelentősége a magyar mezőgazdaságban?

Az elmúlt évek időjárási szélsőségei jelentősen átalakították a természetstechnológiai gondolkodást. A nyári aszályok, a csapadéeloszlás kiszámíthatatlansága és a növekvő inputköltségek miatt egyre több gazdálkodó keres olyan növényeket, amelyek:

- kevesebb műtrágyát igényelnek,
- jól tolerálják a száraz periódusokat,
- rövidebb tenyészidővel rendelkeznek,
- javítják a vetésforgót,
- gazdaságosan termeszthetők gyengébb adottságú területeken is.

A *Camelina sativa* pontosan ezekre a kihívásokra adhat választ.

A magvas gomborka eredete és története

A gomborka Európa egyik legrégebben termesztett olajnövénye. Már több mint 3000 évvel ezelőtt is termesztették, elsősorban olajáért és takarmányozási célból. A középkorban széles körben ismert kultúrnövény volt, később azonban a nagyobb termőképességű repce és napraforgó háttérbe szorította.

Napjainkban a klímaváltozás és a regeneratív mezőgazdaság térnyerése ismét előtérbe helyezte ezt az ellenálló és szerény igényű növényt.

A magvas gomborka legfontosabb tulajdonságai

- **Kiváló szárazságtűrés**

A *Camelina sativa* egyik legnagyobb előnye a kiemelkedő szárazságtűrő képesség. Gyökérzete jól hasznosítja a talaj nedvességtartalmát, ezért olyan területeken is termeszthető, ahol más olajnövények gyakran kockázatosak.

- **Alacsony inputigény**

A gomborka termesztése kevesebb: nitrogén műtrágyát, növényvédő szert, növekedésszabályozót, intenzív technológiai beavatkozást igényel, mint például az őszi

káposztarepce.

Ez különösen fontossá válik a jelenlegi magas inputanyagárok mellett.

- **Rövid tenyészidő**

A fajta- és típustól függően a tenyészideje rövid, ezért: másodvetésben is alkalmazható, rugalmas vetésforgót tesz lehetővé, gyors talajborítást biztosít.

- **Jó gyomelnyomó képesség**

Korai fejlődése miatt gyorsan záródik, így megfelelő állomány esetén képes visszaszorítani a gyomokat.

- **Méhlegelő és biodiverzitás támogatás**

Virágzása idején jelentős nektárforrás lehet a beporzók számára, ezért ökológiai szempontból is értékes kultúrnövény.

Mire használható a magvas gomborka?

- **A magvas gomborka szerepe a zöldítésben**

A *Camelina sativa* kiválóan alkalmazható zöldítési és takarónövény-rendszerekben is. Gyors fejlődése, jó talajtakaró képessége és alacsony vízigénye miatt egyre népszerűbb a regeneratív gazdálkodásban. Segíthet a talajerózió csökkentésében, a gyomosodás visszaszorításában és a talajélet támogatásában, miközben virágzása a beporzók számára is értékes táplálékforrást biztosít.

- **Étolaj készítésére**

A magból préselt olaj magas omega-3 zsírsavtartalommal rendelkezik. Táplálkozási szempontból értékes növényi olajnak számít.

- **Takarmányozásra**

A préselési melléktermék fehérjében gazdag takarmány-alapanyagként hasznosítható.

- **Biodízel és ipari felhasználás**

A *Camelina sativa* olaja kiváló alapanyag lehet: biodízel gyártáshoz, bioüzemanyagokhoz, ipari kenőanyagokhoz, kozmetikai termékekhez.

Nem véletlen, hogy világszerte több kutatás is foglalkozik repülőgép-üzemanyag előállításával gomborkaolaj felhasználásával.



A magvas gomborka termesztése

- **Mikor vethető?**

A gomborkának léteznek: őszi típusai és tavaszi típusai.

Az őszi típusok különösen népszerűek, mert jól kihasználják a téli csapadékot és tavasszal gyors fejlődést mutatnak.

- **Vetésidő**

Őszi típus esetén: szeptember eleje - október eleje

Tavaszi típus esetén: kora tavasszal, amint a talajra rá lehet menni.

- **Vetőmagnorma**

A mag apró méretű, ezért precíz vetést igényel.

Általánosan javasolt: 10-15 kg/ha vetőmagmennyiség.

- **Vetésmélység**

Az optimális vetésmélység: 1-2 cm.

A túl mély vetés jelentősen ronthatja a kelést.

- **Talajigény**

A magvas gomborka nem tartozik a legigényesebb növények közé. Gyengébb adottságú, lazább vagy szárazabb területeken is termeszthető, ahol más olajnövények már bizonytalanul teljesítenek.

A jó vízelvezetésű talajokat kedveli.

- **Tápanyagigény**

Nitrogénigénye mérsékelt, ezért: alacsonyabb termesztési költséggel jár, kisebb környezeti terhelést jelent, könnyebben illeszthető fenntartható gazdálkodási rendszerekbe.

- **Növényvédelem**

A *Camelina sativa* természetes ellenálló képessége viszonylag jó. Betegség- és kártevőnyomása általában kisebb, mint a repcéé.

Ennek ellenére figyelni kell: a bolhakártételre, a korai gyomosodásra, az állománysűrűsége.

- **Betakarítása**

A betakarítás általában kombájnnal történik, hasonlóan a repcéhez. Fontos a megfelelő időzítés,

mert a túlérett állomány pergési veszteséget okozhat.

Mekkora termésre képes?

A termésszint nagyban függ:

- az évjárattól,
- a csapadékviszonyoktól,
- a termesztéstechnológiától,
- a fajta genetikai potenciáljától.

Átlagosan:

- 1,5-3 tonna/hektár termés érhető el.

Kedvező körülmények között ennél magasabb hozam is lehetséges.

Miért lehet jó választás másodvetésben?

A másodvetések szerepe Magyarországon egyre fontosabbá válik. A gomborka gyors fejlődése és rövid tenyészideje miatt jól illeszthető:

- zöldítési rendszerekbe,
- takarónövény-keverékekbe,
- regeneratív gazdálkodási programokba.

Különösen értékes lehet olyan években, amikor az elsődleges kultúrák korán lekerülnek a területről.

Kifejezetten jól hasznosítható zöldítési és takarónövény-rendszerekben is, ezért az utóbbi években egyre nagyobb figyelmet kap a regeneratív és fenntartható gazdálkodásban.

A legfontosabb előnyei zöldítési célra:

- gyors kezdeti fejlődésű,
- rövid tenyészidejű,
- jól takarja a talajt,
- viszonylag alacsony vízigényű,
- jó gyomelnyomó képességgel rendelkezik,
- javítja a vetésforgó diverzitását,
- virágzáskor támogatja a beporzókat.

Különösen érdekes lehet:

- másodvetésben,
- takarónövény-keverékekben,
- méhlegelő komponensként,
- talajvédelmi célú vetésekben.

A *Camelina sativa* előnye, hogy a keresztesvirágúak közé tartozik, ezért jó szerkezetjavító és gyökérhatású növény lehet, ugyanakkor figyelni kell a vetésforgóra, különösen repceintenzív gazdaságokban, mert bizonyos károsítók és betegségek gazdanövénye lehet.

Zöldítési keverékekben gyakran társítják például:

- facéliával,

- bíborherével,
- olajretekkel,
- pohánkával,
- különböző pillangós fajokkal.

A klímaváltozás miatt a szárazságtűrése különösen értékes tulajdonság lett, mert sok hagyományos [zöldítő növény](#) nyári vetésben egyre nehezebben teljesít megfelelően.

A magvas gomborka szerepe a regeneratív mezőgazdaságban

A regeneratív szemléletű gazdálkodás célja a talajélet javítása, a biodiverzitás növelése és az inputfüggőség csökkentése.

Ebben a rendszerben a *Camelina sativa* előnyei különösen jól érvényesülnek:

- gyors talajfedés,
- alacsony inputigény,
- jó gyökerhatás,
- vetésforgó-bővítő szerep,
- talajkímélő termesztési lehetőség.

Méhészeti jelentősége

Virágzása során jelentős pollent és nektárt biztosíthat a méhek számára. A virágzó állomány hozzájárulhat a mezőgazdasági táj biodiverzitásának fenntartásához is.

Gyakori kérdések a magvas gomborkáról

- **Mi a különbség a gomborka és a repce között?**

A gomborka kisebb inputigényű, jobban tolerálja a szárazságot és rövidebb tenyészidejű, ugyanakkor terméspotenciálja általában alacsonyabb, mint az intenzív repcéé.

- **Télálló növény?**

Az őszi típusok megfelelő körülmények között jó télállósággal rendelkeznek.

- **Ökológiai gazdálkodásban is termesztető?**

Igen. Alacsony növényvédőszer- és műtrágyaigénye miatt biogazdálkodásban is ígéretes kultúra lehet.

- **Milyen területekre ajánlott?**

Különösen ajánlható:

- aszályra hajlamos térségekben,
- gyengébb adottságú talajokon,
- diverzifikált vetésforgókban,
- regeneratív rendszerekben.

• **Miért lehet a jövő egyik fontos olajnövénye?**

A klímaváltozás új kihívásokat hoz a mezőgazdaság számára. Azok a növények kerülnek előtérbe, amelyek:

- stabilabban termeszthetők,
- kisebb környezeti terheléssel járnak,
- alacsonyabb költségszinten termelhetők,
- jobban alkalmazkodnak a szélsőséges időjáráshoz.

A magas gomborka pontosan ezekkel az előnyökkel rendelkezik.

A következő években várhatóan tovább nő a jelentősége:

- az alternatív olajnövény-termesztésben,
- a biodízeliparban,
- a takarónövény-rendszerekben,
- valamint a fenntartható mezőgazdasági technológiákban.

A magas gomborka (*Camelina sativa*) egy sokoldalúan hasznosítható, szárazságtűrő és alacsony inputigényű olajnövény, amely egyre nagyobb szerepet kaphat a modern mezőgazdaságban.

PRIMAG
— 1991 —